

## **Відгук**

### **офіційного опонента**

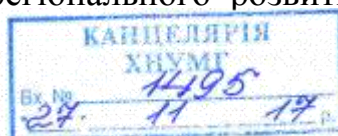
на дисертаційну роботу Гнатенко Марини Костянтинівни  
на тему «Організаційно-економічні засади розвитку інноваційної діяльності  
регіону», представленої на здобуття наукового ступеня кандидата економічних  
наук за спеціальністю 08.00.05 – розвиток продуктивних сил і регіональна  
економіка

### **Актуальність обраної теми дослідження**

Початок ХХІ століття ознаменувався отриманням нового практичного досвіду, що відноситься до феномену соціально-економічної трансформації. Розрив господарських зв'язків, лібералізація, приватизація, тощо суттєво вплинули на характер розвитку новостворених країн. Внаслідок цього народжувалися нові та специфічні за суттю економічні відносини, що вимагає особливої уваги до формування адекватних теоретичних уявлень щодо їх змісту та наслідків.

Значною мірою це відноситься до підвищення ролі регіонів у забезпеченні економічного зростання. На відміну від розвинутих країн, перехідні демонструють відносно нові тенденції та результати – нерівномірність регіональних економік у період трансформації є одним з визначальних факторів, що стримують економічне зростання. Важливу роль у забезпеченні зближення регіонів має відігравати регіональна інноваційна політика, зміст якої формується на розумінні закономірностей інноваційного регіонального розвитку. Як свідчить сучасний досвід розвинутих країн, в умовах зростання світової конкуренції та динамічності суспільства регіони відіграють провідну роль у мобілізації науково-дослідних зусиль, у стимулюванні інноваційної активності суб'єктів господарювання, в організації міжрегіональних кооперативних зв'язків різних типів, тощо.

Проблема інноваційного регіонального розвитку є порівняно новою в економічній теорії і тому малодослідженою як в Україні, так і за її межами. Разом з тим, протягом останніх років у світі різко зростає кількість та якість теоретичних досліджень інноваційного регіонального розвитку. Розробляються



нові інтерактивні моделі інноваційного процесу, теорії, зокрема, регіональних інноваційних мереж та інноваційних систем, елементи методології, форми та методи державного регулювання інноваційним розвитком регіонів.

У зв'язку з цим постає нагальна потреба в удосконаленні організаційно-економічних засад розвитку інноваційної діяльності в регіонах України, що робить тему дисертації М.К. Гнатенко своєчасною та актуальною.

Слід зазначити, що дисертаційна робота виконана згідно з напрямками наукових досліджень, що проводилися Харківським національним університетом міського господарства імені О. М. Бекетова за темами: «Вдосконалення менеджменту підприємств системи життєзабезпечення міст України» (ДР№ 0113U000575), де автором розглянуто методичні основи управління процесами інноваційного розвитку регіону; «Регулювання соціально-економічного розвитку міського комплексу: теорія, методологія, практика» (ДР№ 0113U000575), де автором розглянуто методичні засади оцінювання ефективності інноваційно-інвестиційної діяльності господарюючих суб'єктів та розроблено рекомендації щодо вибору форм регуляторного впливу на процеси реалізації інноваційно-інвестиційних проектів, а також проаналізовано роль державно-приватного партнерства в модернізації економіки регіонів України, визначено його вплив на ефективність інноваційно-інвестиційних процесів.

В межах госпдоговірної тематики Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова автор брала участь у виконанні дослідницьких робіт за темами: «Оцінка інноваційного потенціалу Харківського регіону» (№ 2354/08, укладено з ТОВ «Каліта-фінанс») та «Організація регіонального управління інноваційним розвитком» (№ 2577/12, укладено з ФОП Кулалаєв А.В.), де автором виконано обґрунтування вибору інструментів державного регулювання реалізації інноваційних проектів.

Дисертація виконана також у відповідності до тематики науково-дослідних робіт Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця, зокрема, держбюджетної науково-дослідної роботи за темою «Консолідація обліково-аналітичної інформації в організації управління безпекою

інноваційного розвитку великомасштабних економіко-виробничих систем: теорія та методологія», (ДР№ 0115U002375), де автором теоретично узагальнено регіональні аспекти оцінки ефективності реалізації інноваційно-інвестиційних проектів екологічної спрямованості та проаналізовано організацію інтеграційної взаємодії учасників регіонального інноваційного процесу.

Завдання, що вирішуються в дисертаційній роботі, сформульовано коректно та відповідно до об'єкту й предмету дослідження.

Подана дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків і викладена на 295 сторінках, у тому числі основний текст складає 198 сторінок, який включає 33 таблиці, 21 рисунок. Список використаних джерел налічує 335 найменувань і викладений на 30 сторінках. Робота включає 19 додатків, що представлені на 67 сторінках.

### **Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій**

Наукові положення, що знайшли своє висвітлення в дисертації, достатньо обґрунтовані, про що свідчить зміст дослідження, перелік використаної наукової літератури, обсяг проаналізованої первинної статистичної інформації.

Дисертантом виконано ґрунтовний аналіз вітчизняних та зарубіжних наукових розробок з тематики дослідження, який визначається значною широтою охоплення (335 найменувань у списку використаних літературних джерел) та глибиною проробки теми дисертаційної роботи. Результати дослідження ґрунтуються на вивченні автором наукових праць зарубіжних та вітчизняних учених з проблематики вдосконалення організаційно-економічних засад розвитку інноваційної діяльності в регіонах; нормативно-правових та законодавчих актів України; даних статистичної звітності регіонів України; матеріалів міжнародних науково-практичних конференцій.

Запропоновані авторські рекомендації стосуються важливих організаційно-економічних аспектів управління інноваційним розвитком регіонів. Висновки та пропозиції виступають як логічний підсумок виконаного дослідження, що містить відображення основних положень роботи та можливих напрямків їх

конструктивного впровадження.

Про високий рівень обґрунтованості результатів дослідження свідчить використання загальновідомих наукових методів дослідження, таких, як порівняння й аналізу – для аналізу результатів діяльності та оцінки стану інноваційного потенціалу регіонів України; логічного узагальнення – для визначення складових організаційного забезпечення інноваційної діяльності в регіоні та дослідження варіантів побудови параметрів системи організаційного забезпечення інноваційної діяльності; класифікації – для упорядкування складу суб'єктів, які здійснюють науково-інноваційну активність в регіоні, а також для систематизації параметрів організаційного забезпечення регіональної інноваційної діяльності; аналогії, контент-аналізу, методу наукової абстракції – для подальшого розвитку теоретичних та методичних положень щодо розробки регіональної інноваційної політики для забезпечення реалізації пріоритетних напрямів наукового та інноваційного розвитку; морфологічного аналізу – для узагальнення теоретичних підходів щодо визначення сутності понятійно-категоріального апарату предметної сфери організації регіональної інноваційної діяльності; економіко-статистичного аналізу та графічного методу – для визначення тенденцій розвитку, оцінки динаміки, структури й соціально-економічної результативності та ефективності процесів соціально-економічного та інноваційного розвитку регіонів України.

Достовірність та обґрунтованість наукових положень дисертаційної роботи, висновків та рекомендацій автора підтверджується їх апробацією на 15 міжнародних науково-практичних конференціях.

Дисертація добре структурована. Витримано логічну послідовність викладу теоретичних положень, підтверджених цікавим практичним матеріалом та узагальненнями наукових публікацій.

### **Повнота викладу основних результатів в наукових працях та авторефераті**

Основні положення дисертаційної роботи викладені в опублікованих працях та авторефераті. Список праць складає 31 наукову публікацію. Загальний обсяг

публікацій, що належать автору, становить 8,86 ум.-друк. арк. Серед них – розділи у 3 колективних монографіях у співавторстві (особисто автору належить 1,95 ум.-друк. арк.); 10 статей у наукових фахових виданнях (з них 9 – одноосібні, загальним обсягом 4,6 ум.-друк. арк.), 3 статті – у наукових періодичних виданнях інших держав та виданнях України, які включені до міжнародних наукометричних баз; 15 – тез доповідей у матеріалах конференцій.

Опубліковані роботи повністю відповідають встановленим вимогам і доводять до наукової громадськості результати наукового дослідження.

Автореферат за змістом відповідає дисертаційній роботі та повною мірою розкриває її основні положення, ступінь новизни розробок, теоретичне та практичне значення отриманих результатів. Матеріали автореферату та дисертації викладено чітко, послідовно, літературною мовою. Ілюстративний матеріал допомагає зрозуміти й оцінити основні ідеї роботи.

### **Основні наукові положення, висновки і рекомендації, що сформульовані у дисертації, їх новизна, рівень обґрунтованості**

Дисертаційна робота містить такі результати, що відзначаються науковою новизною.

1. Вдосконалено теоретичне обґрунтування економічної сутності, змісту та ролі регіональної інноваційної політики у процесах інноваційного розвитку.

Суть результату полягає в авторському визначенні регіональної інноваційної політики регіональної інноваційної політики, яку пропонується розглядати як регламентований комплекс планів та управлінських процедур, що включає до свого складу обґрунтування пріоритетів та цілей регіонального інноваційного процесу, орієнтованого на розвиток промислово-підприємницької сфери в межах адміністративної території, а також визначення форм і методів ресурсного, організаційного, інституціонального та інфраструктурного забезпечення даного процесу.

2. Вдосконалено структуру організаційного забезпечення кластерно-мережевої взаємодії суб'єктів господарювання як складової процесу інноваційної діяльності регіону в аспекті забезпечення комплексності й пропорційності розвитку регіонального науково-виробничого комплексу на основі встановлення

параметрів конкурентно-коопераційної взаємодії його елементів.

Суть результату полягає в тому, що отримано можливість визначати ефективність функціонування регіональної ділової мережі, структурна організація та механізм дії якої обумовлені потенціалом взаємодії учасників утвореної інтегрованої цілісності у ході реалізації інноваційних проектів, що дозволяє врахувати різні форми конкурентної поведінки учасників ділової мережі.

3. Удосконалено методичний підхід до вибору інструментів регуляторного впливу на реалізацію інноваційних проектів екологічної спрямованості на регіональному рівні.

Суть результату полягає у тому, що на відміну від існуючих підходів, у визначенні, як обов'язкової умови, загального еколого-економічного ефекту від реалізації проектів, що дозволяє обирати найбільш доцільні форми державного регулювання процесу впровадження регіональних інноваційних проектів.

4. Дістало подальшого розвитку теоретичне обґрунтування сутності та особливостей структурної побудови регіональної інноваційної ділової мережі як специфічної форми організації інноваційного розвитку.

Суть результату полягає в тому, що регіональну інноваційну ділову мережу пропонується розглядати як єдину скоординовану відкриту саморегулюючу систему, засновану на балансі конкурентно-коопераційній взаємодії, що дає змогу враховувати відмінності у характері та якості інтеграційного співробітництва між суб'єктами господарювання різних галузей та секторів регіональної економіки, які являють собою ланки єдиного науково-виробничого циклу генерації та впровадження інновацій з різним рівнем економічного розвитку.

5. Отримав розвитку методичний підхід до вибору форми організації співробітництва між суб'єктами господарювання у ході реалізації регіональних інноваційних проектів та упорядкування складу учасників.

Суть результату полягає в оцінці ефективності діяльності суб'єктів господарювання в межах регіонального господарського комплексу, що дозволяє розробити рекомендації щодо упорядкування складу учасників та корегувати вимоги до них.

6. Отримав розвитку підхід до вибору організаційної форми побудови та реалізації державно-приватного партнерства (ДПП) у ході здійснення проектів і

програм регіонального інноваційного розвитку.

Суть результату полягає у визначенні взаємозв'язку між організаційною формою ДПП та параметрами проектів і програм, які пропонуються до реалізації, що дозволяє підвищити результативність взаємодії на рівні державних і місцевих органів влади, широкого кола населення регіону, підприємств та установ при вирішенні проблем регіонального розвитку.

### **Теоретичне значення виконаної дисертаційної роботи**

Теоретичне значення виконаної дисертаційної роботи полягає у формулюванні основних положень щодо управління інноваційним розвитком регіонів на підґрунті державно-приватного партнерства. Широке використання автором наявного досвіду щодо означеного завдання дозволило обґрунтувати методичне забезпечення вибору форми організації співробітництва між суб'єктами господарювання у ході реалізації регіональних інноваційних проектів. Це відображено в елементах наукової новизни, які розкривають авторський науковий внесок у реалізацію поставлених завдань.

### **Практичне значення результатів дослідження**

Обґрунтовані в дисертації теоретичні положення та розроблені методичні підходи доведено до рівня практичних рекомендацій, які можуть бути використані для удосконалення процесу активізації розвитку інноваційної діяльності регіонів України та збагатять методичну і організаційну базу розробки ефективних механізмів співпраці та співробітництва регіональних науково-виробничих комплексів.

Наукові результати дисертаційної роботи використані: Департаментом економіки і міжнародних відносин Харківської обласної державної адміністрації (довідка про впровадження № 06-27/4188 від 28.07.2016 р.) при підготовці аналітичних матеріалів з питань формування регіональної політики області; Громадською спілкою «Слобожанські стратегії» (довідка про впровадження № 1/01-41 від 28.04.2017 р.) при підготовці експертно-аналітичних матеріалів та пропозицій для політиків, спрямованих на здійснення державних, регіональних місцевих програм; в навчальному процесі ХНУМГ імені О.М. Бекетова при

викладанні дисциплін «Менеджмент і адміністрування (Управління інноваціями)», «Інвестиційний менеджмент» (довідка про впровадження № 2571 від 08.09.2016 р.).

### **Дискусійні положення та недоліки дисертаційної роботи**

Позитивно оцінюючи наукове і практичне значення отриманих дисертантом результатів, слід відмітити ряд дискусійних положень та недоліків і висловити окремі зауваження:

1. На с. 32, 34 дисертації автор наголошує на можливості «виділити основні сфери інноваційного процесу, які є спільними для більшості розглянутих теорій і концепцій», вживання терміну «сфера» у такому контексті вбачається недоречним.

2. Представлена на рис. 1.2 послідовність здійснення інноваційного циклу впровадження нововведень «наука-техніка-виробництво» має розриви у логічних взаємозв'язках, які неможливо пояснити. До того ж окремі блоки мають два виходи, хоча відсутні пояснення за яких умов.

3. Дещо спрощеним вбачається підхід автора до характеристики різних варіантів архітектурної побудови кластерних взаємовідносин в регіоні, рис. 1.3, с. 69, що розглядає лише відносини «постачальник-споживач», адже в регіональній системі наявна ціла низка різного роду посередників, які по суті ані споживають продукт, ані постачають його.

4. Потребує на пояснення представлена на рис. 2.1 залежність ВВП від обсягу наукових та науково-технічних робіт. Не зрозуміло, яким чином автор отримала зменшення показника ВВП за умови росту обсягів наукових та науково-технічних робіт, що чітко простежується на графіку.

5. На с. 107 автор використовує поняття «гнучкий інноваційний потенціал», але не розкриває його змісту.

6. Не доведеним вбачається розмежування автором матриці якісної оцінки синергетичного еколого-економічного ефекту від реалізації інноваційного проекту екологічної спрямованості на чотири інтервали. Яким чином було розраховано значення меж цих інтервалів?, с. 135.



Втім, вказані недоліки і зауваження не носять принципового характеру і не впливають на загальну високу оцінку представленої роботи. Дисертація М.К. Гнатенко є істотним внеском у вирішення актуальних завдань управління інноваційним розвитком регіонів України.

### **Загальна оцінка дисертаційної роботи та її відповідність встановленим вимогам**

Дисертаційна робота Гнатенко Марини Костянтинівни є самостійною, завершеною науковою працею, в якій отримані нові наукові результати, що в сукупності вирішують складне науково-прикладне завдання теоретичного узагальнення і обґрунтування сучасних методів організації регіонального інноваційного процесу та розробки науково-методичних підходів щодо формування організаційно-економічного забезпечення розвитку інноваційної діяльності в регіоні.

За актуальністю обраної теми, науковою новизною і практичним значенням отриманих результатів, змістом і оформленням автореферат та дисертація на тему «Організаційно-економічні засади розвитку інноваційної діяльності регіону» відповідають вимогам, що висуваються до дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук відповідно до пп. 9, 11, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів», що затверджене Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567 (зі змінами). Автор дисертації, М.К. Гнатенко, заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.05 – розвиток продуктивних сил і регіональна економіка.

**Офіційний опонент,  
Директор Навчально-наукового  
інституту економіки  
Чернігівського національного  
технологічного університету,  
д.е.н., професор**

**Вчений секретар**



**О. І. Гонта**

**І.М. Олійченко**